

آموزش می‌دادند. هر کلمه‌ای از زبان آنان، بیانگر سالیان تحقیق و مطالعه است.

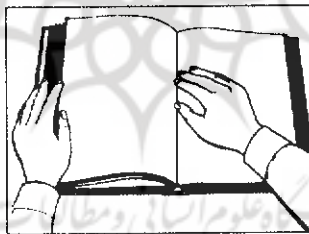
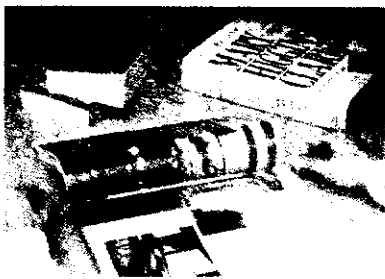
آنچه از همه خوینتر و زیباتر، در لحظه‌های این "دوره" رقم خورد، حضور سبز دبیرکل محترم هیأت امنای کتابخانه‌های عمومی کشور جناب "مهندس معین‌فر" بود، که با سخنانی شیوا فضای مجتمع را کتاب باران کرد.

حالا همه کتابداران استان ایلام می‌دانند، کتابداری، مرجع‌شناسی، برگه‌آرایی، فهرست‌نویسی و ... چه عالمی دارند. از این پس، کتابداران این استان با افتخاری بی‌نظیر اعضای فعال آموزش کتابداری خواهند بود.

«دریچه‌هایی رو به روشنایی» برای علاقه‌مندان به شغل مقدس «کتابداری» باز کردند. حالا همه به راز گنجینه‌های نهفته در "قفسه‌ها" و "برگه‌دان‌ها" بیش از پیش آشنایند. حالا همه می‌دانند نفس کشیدن در هوای با طراوت کتابخانه‌ها چه عالمی دارد. حالا همه می‌دانند اعضای عزیز این مکان‌های مقدس، روشن‌ترین ستارگان درخشان آسمان معرفتند. "آموزش کتابداری" عشق دوباره‌ای به کتاب را در دل سرزنده کتابداران به رویدن بشارت داد. استادان متواضع و با سخاوت چه صمیمانه، تجربیات سالیان مطالعه و شب بیداری را به کتابداران

دانشتن معرفی کند. اما رسیدن به آسمان آبی کتاب به همین سادگی‌ها نخواهد بود. پانزدهم اردیبهشت ماه سال هشتاد، آغاز چهارده روز خاطره «آموزش کتابداری» است. همه کتابداران استان ایلام، در مجتمع فرهنگی و هنری اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان ایلام یکبار دیگر همدیگر را دیدار می‌کنند. اما آنها هر کدام کوله‌باری از سوالات بی‌جواب در خصوص کتاب ۹ کتابداری در اندیشه خویش داشتند، تا زبان رسای اسانید به آنها پاسخ دهد. کارشناسان محترم کتابداری از هیأت امنای کتابخانه‌های عمومی کشور، با برگزاری چهارده روز آموزش

حوادث و سوانح در کتابخانه‌ها و مراکز اسناد

تهیه و تدوین: عصمت میرزایی
دانشجوی کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی

مقدمه

واژه سانحه واژه‌ای خوف‌انگیز است و همواره سوانحی چون زلزله، آتش‌سوزی، طوفان و سیلاب‌های شدید را به خاطر می‌آورد اگر چه احتمال وقوع این سوانح در بسیاری از قسمت‌های جهان بعید به نظر می‌رسد ولی یک حادثه لزوماً نباید از چنین ابعادی برخوردار باشد تا یک سانحه محسوب شود خسارت ناشی از ترکیدن لوله آب و یا آب خارج شده از شلنگ

یک ماشین آتش‌نشانی می‌تواند به اندازه جاری شدن سیل خطرناک باشد. سوانح و بلاها هرگز از پیش خبر نمی‌کنند و حوادث همواره دفعاتاً و به ناگاه رخ می‌دهند سانحه یا بلهه از نظر یک کتابدار یا یک متخصص آرشیو حادثه‌ای است که زمان وقوع آن غیرقابل پیش‌بینی و نتیجه آن تخریب جدی است. یک سانحه می‌تواند عمل تخریبی ناشی از شکستگی لوله آب، آتش‌ناشی از سهل‌انگاری و

یا به آتش کشیدن کتابخانه و آرشیو باشد و معمول‌ترین سوانح از نشت آب از سقف به دلیل ترکیدن لوله آب و یا استفاده از آن برای خاموش کردن آتش صورت می‌گیرد که خطرناک است.

حوادث طبیعی و اتفاقی در مراکز اسناد و کتابخانه‌ها

- ۱- آب، باران شدید و سیل
- ۲- بادهای شدید و طوفان شن

۳- آتش سوزی

۴- زلزله

۵- دزدی و سرقت

۶- جنگ

آب، باران شدید و سیل

مواد اصلی و مجموعه پایه کتابخانه و آرشیو معمولاً نسبت به آب بسیار حساسند سازه و خسارت حاصل از تماس با آب بسیار هولناک است.

آب باعث از بین رفتن اسناد و مدارک آرشیو می شود این اتفاق ممکن است در نتیجه حوادث طبیعی (طغیان شطها یا رودخانه ها، سیل و باران شدید) و یا بطور اتفاقی (ترکیدگی لوله، نشت آب از پشت بام، ترک خوردگی دیوار و یا در نتیجه آب مورد مصرف برای خاموش کردن آتش سوزی) روی دهد و در نهایت ممکن است ظرف چند دقیقه دهها هزار دست نوشته و اوراق آرشیو و کتابخانه به زیر آب بماند.

در زمینه خسارت هایی که از این طریق به اسناد و کتب وارد می آید می توان حجم خسارت های ناشی از سیل فلورانس و نیز را که در سال ۱۹۶۶ اتفاق افتاد و یا خسارت های ناشی از طغیان رودخانه تاژ Taze در لیبون را که در سال ۱۹۶۷ روی داد و کلیه آثار هنری و کالکسیون کالوست گلبنکیان Calouste Gulbenkian را به زیر آب برد، نام برد.

پیشگیری از خسارت باران شدید و سیل

حوادث و اتفاقات این چنین از مواردی است که دائماً مسؤولان امر را به خود مشغول می دارد و وظیفه ای مشکل است زیرا در این نوع موارد باید به سرعت اقدام کرد و قسمت مهمی از اسناد را نجات داد و جای دارد که پیش بینی های

لازم به عمل آید مثلاً در ممالکی که باران های شدید می بارد لازم است شیب بامها را تندتر انتخاب کرد و پیش بینی های لازم را به عمل آورد تا از راه افتادن آب بر روی دیوارهای ساختمان جلوگیری گردد و تخلیه آب باران باید از طریق کانال های متعددی انجام گیرد و هر چند گاهی وضعیت لوله کشی آب ساختمان کنترل گردد تا اگر نشتی و ترکیدگی مشاهده شد ترمیم و بازسازی گردد در مناطقی که در معرض بارش رگبارهای گرمسیری هستند باید قسمت بیرون ساختمان های مراکز اسناد و کتابخانه ها را با سنگفرش بتونی ضد رگبار پوشاند و در این حالت پنجره ها و درهای ساختمان باید به پوشش مخصوص که بتواند از نفوذ آب باران جلوگیری کند مجهز باشند.

آتش سوزی

اگر آتش فرهنگ بشری را اعتبار بخشید همین آتش می تواند نابودی این میراث عظیم فرهنگی را نیز سبب شود آتش سوزی از جمله حوادثی است که هر آن ممکن است اتفاق افتد و جان و مال و میراث فرهنگی یک ملت را در معرض نابودی سریع قرار دهد.

اثر مخرب آتش سوزی از کلیه عوامل دیگر که موجب از بین رفتن کتب و اسناد و آثار فرهنگی می شوند بیشتر است اثر آتش از این جهت سهمناک است که کلیه مواد تشکیل دهنده آثار و اسناد در نتیجه آن بطور کامل و به سرعت از بین می روند و معمولاً نمی توان آنها را دوباره بازسازی کرد آمارهای منتشره حاکی از خسارت عظیم و تلفات سنگین است. آتش سوزی های معروف مثل لندن ۱۶۶۶ و آتش سوزی سانفرانسیسکو ۱۹۰۷ و شیکاگو در سال ۱۸۷۱ میلادی که باعث کشته شدن عده زیادی و خسارات ملی هنگفتی شد خسارت آتش سوزی سانفرانسیسکو و شیکاگو به ترتیب ۲۱۰ و ۱۰۰ میلیون دلار تخمین زده اند.

کتابخانه ها و مراکز اسناد و آرشیوها نیز از خطر آتش سوزی در امان نیستند نگاهی به سیاهه کتابخانه هایی که در طول تاریخ بر اثر خودکامی و یا بی دقتی و سهل انگاری انسان ها به آتش کشیده شده اند مؤید این است که اغلب بی مبالاتی و عدم توجه و بی دقتی موجب

لازم به عمل آید مثلاً در ممالکی که باران های شدید می بارد لازم است شیب بامها را تندتر انتخاب کرد و پیش بینی های لازم را به عمل آورد تا از راه افتادن آب بر روی دیوارهای ساختمان جلوگیری گردد و تخلیه آب باران باید از طریق کانال های متعددی انجام گیرد و هر چند گاهی وضعیت لوله کشی آب ساختمان کنترل گردد تا اگر نشتی و ترکیدگی مشاهده شد ترمیم و بازسازی گردد در مناطقی که در معرض بارش رگبارهای گرمسیری هستند باید قسمت بیرون ساختمان های مراکز اسناد و کتابخانه ها را با سنگفرش بتونی ضد رگبار پوشاند و در این حالت پنجره ها و درهای ساختمان باید به پوشش مخصوص که بتواند از نفوذ آب باران جلوگیری کند مجهز باشند.

بادهای شدید و طوفان شن

در بعضی از مناطق که دارای شرایط اقلیمی بسیار خشک هستند وزش باد سبب می شود تا مواد معدنی حاصل از صخره ها در هوا پراکنده شوند و برخی از این مواد از ترکیبات معدنی بسیار سخت سیلیس Silice مواد آتشفشانی بوده و با نشستن بروی اسناد آرشیوها و کتب کتابخانه ها تأثیر ساینده ای بر آنها می گذارد تا جایی که ممکن است اثر خطوط نوشته شده را از بین ببرد در این مورد می توان از طوفان معروف سلیا Celia که در سال ۱۹۷۰ بخشی از تکراس را ویران کرد و ۵۰۰۰۰۰ جلد کتاب کتابخانه دانشگاه کورپوس کریستی Corpus Christi را از بین برد نام برد.

پیشگیری در مناطق طوفان خیز

برای مصون نگه داشتن ساختمان های مراکز اسناد و کتابخانه ها در برابر بادهای شدید و به منظور حفظ این مراکز در مقابل طوفان و خاک

آتش‌سوزی می‌شود و چه بسا می‌توان با پیش‌بینی‌های لازم از چنین حوادثی پیشگیری کرد.

چگونگی پیشگیری از آتش‌سوزی

بررسی‌های مختلف حاکی از این است که قریب به ۷۵ درصد از آتش‌سوزی‌ها قابل پیش‌بینی و پیشگیری هستند و در مورد بقیه با مجهز شدن به مؤثرترین ادوات و تجهیزات آتش‌نشانی روز که همواره در حال تحول و تکامل است می‌توان میزان خسارت را به حداقل ممکن تقلیل داد.

متأسفانه از سی سال پیش به این طرف مراکز اسناد و کتابخانه‌هایی که در نتیجه آتش‌سوزی از بین رفته‌اند بسیار است و تعداد این مراکز با توجه به استفاده زیاد از مواد قابل احتراق و یا مصالح نامناسب پیوسته در حال افزایش است و در بیشتر مراکز اسناد و کتابخانه‌ها از مواد پلاستیکی استفاده کرده و از آنها به جای مصالح سنتی در ایجاد مراکز فوق استفاده می‌شود.

عامل مهم در پیشگیری از خسارت ناشی از آتش تهیه یک طرح خوب پیشگیری است چنین طرحی براساس اداره خوب کتابخانه نظم و ترتیب، نگهداری درست ابزار و وسایل و ممانعت از کشیدن سیگار و کاربرد وسایل که تولید جرقه می‌کنند و حفاظتی برای آنها تعبیه شده باشد باید استوار گردد.

حتی با وجود این هم احتمال وقوع حریق وجود دارد که باید فرونشاندن شود مهار آتش می‌تواند از طریق طراحی صحیح ساختمان آرشيو یا کتابخانه صورت پذیرد. منابع اصلی حریق سیستم‌های گرم‌کننده و الکتریکی هستند این سیستم‌ها باید به درستی نصب گردند و در فواصل زمانی معین بازمینی شوند به علاوه وجود درهای خروج اضطراری که با علامتی خوانا

مشخص شده باشند از ضروریات است.

نکاتی که بیشتر در زمینه جلوگیری از آتش‌سوزی باید رعایت گردد.

۱- کارمندانی که بخش آرشيو و یا مخزن کتابخانه کار می‌کنند لازم است در زمینه آشنایی با وسایل مهار کردن آتش آموزش‌های کافی را ببینند و گاه‌گاهی در این مورد به تمرین و آزمایش بپردازند.

۲- وسایل مبارزه با آتش‌سوزی مثل کف ضد حریق وسایل آتش‌نشانی و پتوهای نسوز باید در مخازن آرشيوها قرار گیرد و در بخش‌های مختلف کتابخانه در دسترس بقیه کارکنان قرار بگیرد تا در مواقع بروز آتش‌سوزی به سرعت نسبت به خاموش کردن آتش اقدام شود.

۳- همه وسایل مبارزه با آتش‌سوزی و سیستم‌های هشدار دهنده باید به فاصله معین مورد بررسی قرار گیرند تا از عملکرد سریع آنها به هنگام ضرورت اطمینان حاصل شود.

۴- عملکرد (کف ضد حریق) با مقدار کم آب، وزن سبک و قدرت انبساط در این مورد مهم به نظر می‌رسد کف ضد حریق با سیستم هشدار دهنده اتوماتیک کار می‌کند و سبب می‌شود که آتش فوراً خاموش شود بدون اینکه به آرشيوهایی که در محفظه‌های بسته قرار دارد زیان برساند با استفاده از عامل کف در خاموش کردن آتش همه فیلم‌ها، اسلایدها، عکس‌ها، نقشه‌ها، میکروفیلم‌ها، حلقه‌های ویدئو و سایر وسایل در محفظه قرار گرفته تقریباً سالم می‌مانند.

۵- لازم است به هنگام آتش‌سوزی ضمن شروع کار خاموش کردن آتش به جای نجات‌دادن روزنامه‌ها و مجلات به سرعت کتاب‌های با ارزش خطی و گرانبها را از آتش دور کرد باید فوراً اولویت‌ها در نظر گرفته شود.

۶- بیشتر آتش‌سوزی‌های کتابخانه در نتیجه نسق‌بندی در سیم‌کشی‌ها صورت می‌گیرد و سیم‌کشی صحیح باید همواره مورد آزمایش قرار گیرد و همه سیم‌ها داخل محفظه‌های ویژه‌ای قرار گیرند و باید کلید قطع و وصل برق نیز در خارج از مخزن کتابخانه و آرشيو باشد.

زلزله و آرشيو

در مناطقی که خطر زلزله در آنها بیشتر است باید در بنای ساختمان مراکز آرشيو و کتابخانه‌ها پیش‌بینی‌های لازم را به عمل آورد: اسکلت این ساختمان‌ها را باید از بتون آرمه مستحکم درست کرد همچنین باید این نوع بناها را با تعبیه زنجیره‌های افسقی و عمودی و بکسار بردن سنگ‌های کوچک که قسمت‌های مختلف ساختمان را به هم پیوند می‌دهد و ایجاد ستون‌های متعدد استحکام بیشتری بخشد. و نیز توصیه می‌شود در این مناطق ساختمان‌های بلند برای مراکز اسناد و کتابخانه‌ها انتخاب نشود بلکه باید کوشید که این ساختمان‌ها از دوالی سه طبقه بیشتر نباشد.

دزدی و سرقت در آرشيو و کتابخانه

در مراکز نگهداری آرشيوها و کتابخانه‌ها مراقبت برای جلوگیری از دزدی بیش از آن که جنبه فنی داشته باشد مربوط به اجرای مقررات در مراکز مذکور می‌شود و باید راه‌های ورودی سالن مطالعه و مراجعین را به هنگام ورود و خروج زیر نظر داشت با وجود این پیش‌بینی بعضی از اقدامات در این زمینه به هنگام بنای ساختمان این قبیل مراکز ضرورت دارد پنجره‌های طبقه همکف و طبقه پایین باید با گذاشتن نرده روپوش‌های فلزی و یا شیشه‌های نشکن مخصوص محفوظ گردد ممکن است سیستمی بوجود آورد که در صورت شکستن

شیشه زنگ خطر به صدا در آید به عبارت دیگر سیستمی را که در بانکها وجود دارد در مراکز اسناد و کتابخانه‌ها هم ایجاد کرد همچنین استفاده از رادار در حفاظت از مراکز نگهداری آرشیوها و مراکز اسناد و کتابخانه‌ها مؤثر خواهد بود ولی نصب این سیستم‌ها نیاز به هزینه زیادی دارد و نگهداری آنها نیز مشکل است در سالن‌هایی که محل رفت و آمد مراجعین است با کار گذاشتن دوربین‌های تلویزیونی مدار بسته می‌توان توسط تعداد کمی از کارکنان به مراقبت دائم پرداخت و بهترین‌های نمایانگه می‌تواند با سیستم اعلام خطر مجهز شود که در صورت شکستن و یا بازکردن قفل به صدا در آید در مورد اسناد و کتب که مورد استفاده مراجعین قرار می‌گیرد برای حفاظت می‌توان آنها را به پاستل و یا نوارهای مغناطیسی مجهز کرد این نوارها سبب می‌شود در صورتی که بخواهند اسناد مذکور را از جلوی دستگاه ویژه‌ای که در محل خروجی نصب شده عبور دهند آذیر خطر به صدا در آید. ورود به مخازن را باید برای عموم اکیداً ممنوع کرد و ضرورت این کار دلیل دیگری است که لزوم جدا کردن مخازن اسناد و کتباها را از محل کار کارکنان ایجاب می‌کند اسناد فوق‌العاده قیمتی یا محرمانه را می‌توان در اتاق‌های جداگانه که دیوارها و درهای آن محکم و در برابر آتش مقاوم است نگهداری کرد در عین حال باید توجه داشت که داخل این اتاق‌های جداگانه حاوی اسناد محرمانه و گران‌قیمت هوا جریان داشته باشد زیرا در غیر این صورت شرایط اتاق برای رشد قارچ مساعد خواهد بود.

جنگ و مراکز اسناد

در دوره‌های تاریخی جنگ‌ها غالباً توجه دولتمردان به تصرف شهرها بیش از همه به جایی که اغلب اوقات کتابخانه شهر و یا اسناد و مدارک

ملتی در آن قرار داشت جلب می‌شد و نابودی کتابخانه‌ها و مراکز اسناد نیز حتمی بود و یا به صورت غنائم جنگی به شهرهای متصرفین حمل می‌شد مهمترین اقدام جهت ایمن‌سازی کتابخانه قرار دادن تجهیزات اطفاء حریق در داخل خود کتابخانه‌هاست تا به سرعت بتوان وارد عمل شد.

نقش محل و مصالح مناسب کتابخانه و آرشیو در برابر حوادث

قبل از هر چیز ساختمان کتابخانه و مراکز اسناد باید در جاهایی بنا شود که در معرض خطرات دائمی و یا احتمالی نباشد بنابراین لازم است از ایجاد ساختمان این مراکز در مناطق سیل‌گیر و کناره‌های دریا جایی که ممکن است خطرات طوفان آترا تهدید کند و یا زمین‌هایی که احتمال ریزش در آن زیاد است خودداری شود همچنین لازم است از ایجاد ساختمان این مراکز در نزدیکی کارخانه‌های شیمیایی مراکز هسته‌ای، انبار مواد قابل احتراق و یا انفجار و تأسیسات نظامی خودداری گردد.

مصالحی که در ساختمان مراکز اسناد و آرشیوها و کتابخانه‌ها بکار می‌بریم باید حداکثر مقاومت را در برابر آتش، رطوبت، سرما، حرارت و خشکی را داشته باشد و بتواند اسناد و کتب را از تأثیر مخرب این عوامل دور نگهدارد این مصالح باید ضد حریق بوده و با معیارهای ایمنی در جهت مقاومت در برابر آتش و ایزوله کردن دیوارها و سقف در مقابل رطوبت و حرارت متناسب باشد.

بیمه و حوادث آرشیو و کتابخانه

بیمه کردن کتابخانه‌ها و مراکز اسناد و دیگر سازمان‌های مشابه در مقابل حوادث لازم است ولی اگر تصور شود که با بیمه کردن خسارت وارده بر اثر حوادث جبران می‌شود باید گفت راه

خطا پیموده‌ایم زیرا تلفات جانبی جنبه‌های روانی ناشی از آن و خسارات فرهنگی وارده غیرقابل جبران است و با دریافت پول از شرکت بیمه شاید بتوان بخشی از مجموعه کتابخانه و آرشیو را مجدداً تهیه و ساختمان آن را تعمیر و نوسازی و یا بازسازی کرد ولی تهیه نسخ منحصر بفرد و نایاب به هیچوجه امکان‌پذیر نیست باید توجه داشت که نرخ حق بیمه دقیقاً بستگی به وجود طرح‌های ایمنی دقیق و حساب شده در کتابخانه و آرشیو دارد و در صورت عدم وجود سازمان تجهیزات و آموزش لازم برای مقابله با حوادث به صورت تصاعدی بالا می‌رود.

ممکن است بعضی افراد تصور کنند با مراقبت می‌توان از خطر وقوع حوادث مصون ماند باید گفت اینان در اشتباهی سخت خطرناک هستند چون اغلب حوادث بزرگ و گسترده برای اولین بار اتفاق می‌افتند و اگر مدتی در محلی آتش‌سوزی رخ نداده باشد دلیل بر بی‌خطری آن محل نیست لذا از آنجایی که زمان و مکان وقوع حوادث معلوم نیست، تجهیز ساختمان کتابخانه به وسایل آتش‌نشانی مناسب و تهیه طرح مقابله با حوادث دیگر از اقدامات ضروری است که می‌تواند کمک بسیار مؤثری در پیشگیری از وقوع حوادث باشد.

بهترین نوع حفاظت در برابر سوانح و حوادث - طبیعی و یا ایجاد شده به دست انسان پیشگیری است این پیشگیری مشتمل است بر داشتن ساختمان مناسب آرشیو و یا کتابخانه، کارکنان آموزش دیده با روش‌های درست، نظافت درست، سیستم تهویه حساب شده و غیره. ارزش برنامه کنترل حوادث و سوانح به داشتن توان، نشان دادن عکس‌العمل مؤثر سریع در مقابل حوادث و سوانح است و این توان تنها زمانی حاصل خواهد آمد که مؤسسات کتابداری و اطلاع‌رسانی دارای کارمندانی آگاه و هوشیار به

منابع

۱. فصلنامه پیام کتابخانه، سال دوم، شماره اول، بهار ۱۳۷۱.
۲. مجله آینه پژوهش، س ۵، ش ۵، ۱۳۷۳.
۳. مرکز اسناد و مدارک علمی ایران، آفت‌ها و آسیب‌های کتاب: روش‌های علمی و عملی پیشگیری و ترجمیم، ۱۳۶۳.
۴. مرکز اسناد و مدارک علمی ایران، حفاظت و نگهداری اسناد و کتب، ۱۳۶۷.
۵. نیکنام، مهرداد. آفت‌ها و آسیب‌های مواد کتابخانه، ۱۳۷۱.

در حال حاضر در سراسر دنیا مؤسسات بسیاری در این زمینه فعال هستند و برنامه‌های کنترل سوانح در بسیاری از کشورها در شرف بازدهی است.

کتابخانه‌ها، مراکز اسناد، بایگانی و نهادهایی از این دست هیچ یک نمی‌توانند و نباید از تهیه چنین برنامه‌هایی غفلت ورزند بویژه اگر این کار در سطح ملی و با همکاری سازمان‌هایی چون کتابخانه ملی ایران، سازمان اسناد ملی، مرکز اطلاعات و مدارک علمی، هیأت امنای کتابخانه‌های عمومی کشور و دیگر سازمان‌های مهم و مرتبط انجام پذیرد، شاهد بازدهی مؤثر آن خواهیم بود.

موضوع، وسایل و تجهیزات مقابله با سوانح و در نهایت دارای دستورالعمل برنامه‌ریزی شده‌ای باشد البته هر کتابخانه و مؤسسه مرتبط به این موضوع باید با توجه و الهام از برنامه ملی کنترل سوانح برنامه اختصاصی مؤسسه و یا سازمان متبوع خود را تهیه کند تا بتواند به سرعت و با آرامش در صورت وقوع موقعیت اضطراری عکس‌العمل مناسب و صحیح نشان دهند.

مایه دلگرمی است که در سال‌های اخیر پیشگیری از سوانح به طور روزافزونی مورد توجه و بحث کتابداران و متخصصان حفاظت و نگهداری قرار گرفته و به عنوان بخش لازمی از سیاست حفاظت و نگهداری در هر مؤسسه شناخته شده است.

دانشگاه‌های مجازی محل مناسبی برای تحصیل در قرن ۲۱

پژوهشگاه علوم انسانی
رتال جامع علوم

نوشته: محمد حسن زاده^۱ - محسن آقا کثیری^۲

پیشرفت‌ها و حفظ جایگاه و تأثیر خود به عنوان عاملی مؤثر در این فعل و انفعالات وسیع از یک طرف و خیزش به سوی پیشرفت همسو با سایر عوامل تأثیرگذار از طرف دیگر گردیده است.

در عالم آموزش بخصوص آموزش عالی هم این مورد به صورتی دیگر و در نتیجه عواملی چند تحقق یافته است: اولین عامل پیشرفت

با عنوان **تکنولوژی اطلاعات** خودنمایی کرده و موجب تغییرات عمده‌ای در عرصه روابط اجتماعی و حتی روابط فردی و گروهی و آموزشی هم شده که برای هر فرد هم مایه شگفتی و هم مایه خوشحالی و از طرف دیگر هم باعث تأمل و چاره‌اندیشی در راستای سنخیت بخشیدن به وظایف خود با این

درآمدی بر دانشگاه‌های مجازی

از آنجایی که پیشرفت علم و تکنولوژی و در نتیجه تسهیل ارتباطات بین مردم و اقشار مختلف بر تمام سطوح جامعه تأثیر گذاشته موجبات تغییر و تحولات بعضاً بنیادی را در ساختارهای ارتباطی و اجتماعی بشر فراهم آورده و خود نیز به شکلی دیگر در قالب پدیده‌ای